
BOSNA KAHRAMANI ALİYA İZZETBEGOVİÇ'İN HAYATI ALİYA İZZETBEGOVİÇ KİMDİR?

31.01.2018

Akşam (31 Ocak 2018)

Siyaset ve fikir adamı Aliya İzzetbegović kimdir? TRT 1de yayınlanmaya başlanan Alija dizisiyle birlikte yeniden gündeme gelen Aliya İzzetbegović'in hayatı merakla araştırılıyor. Derin bilgi birikiminden dolayı kendisine 'Bilge Kral' adı verilen İzzetbegović, siyasetçiliğinin yanı sıra entelektüel yanıyla da yakın tarihe damgasını vuran bir isim oldu. İşte, Bosna'nın tarihinde büyük önem teşkil eden Aliya İzzetbegović'in hayatının merak edilen detayları. İzzetbegović, politik İslamı savunduğundan ve ateizme karşı olduğundan komünist yöneticilerin en önemli hedeflerinden biriydi. Bu sebeple 1949'da İslamcılık suçlamasıyla hapse girerek beş yıl hapis cezası çekti. Aliya İzzetbegović, 1925'te bugün Bosna-Hersek'in kuzeybatısında bulunan Bosanski Šamac kasabasında Dünya'ya geldi. Ailesi İslâmî duyarlılığa sahip bir aileydi. Ancak İzzetbegović, Müslümanları Avrupa'ya dışarıdan girmiş kimseler olarak gören bir çevrede yetişti. Saraybosna'da bir Alman lisesinde eğitim gördü. Bilime önem veren ve disiplinle çalışan bir öğrenci olarak tanındı.

Bilge Kral Aliya İzzetbegović kimdir? Bosna Cumhuriyetinin ilk Cumhurbaşkanı ve Bosna'nın kurulmasında büyük rol oynayan Aliya İzzetbegović, fikirleri ve siyasi mücadelesiyle yakın döneme damgasını vurdu. Bosna Hersek'e bağımsızlık yolunda liderlik eden Aliya İzzetbegović'e derin bilgi birikiminden dolayı 'Bilge Kral' adı verilmişti. İslamcılık suçlamasıyla hapiste yatan ancak fikirlerinden vazgeçmeyen Aliya İzzetbegović hakkında merak edilenler haberimizde yer alıyor. Lise çağında üstün kabiliyetleriyle ve İslâmî konulara ilgisiyle öne çıktı. O dönemde bazı arkadaşlarıyla birlikte dinî konuları tartışmak amacıyla Mladi Muslimani (Müslüman Gençler Kulübü) adını verdikleri bir kulüp kurdu. Bu kulübü kurduğunda henüz 16 yaşındaydı, fakat oldukça etkin ve üretken bir düşünce kabiliyetine sahip olduğu gözleniyordu. Bu yüzden kurduğu kulüp bir düşünce kulübü olmaktan çıkarak aktivite kulübüne dönüştü. Dolayısıyla birtakım eğitim ve hayır faaliyetlerine öncülük etmeye başladı. Ayrıca genç kızlar için de ayrı bir birim oluşturdu. İkinci Dünya Savaşı esnasında da ihtiyaç sahiplerine yardım etti.

ALİYA İZZETBEGOVİÇ KİMDİR?

Aliya İzzetbegović, 1925'te bugün Bosna-Hersek'in kuzeybatısında bulunan Bosanski Šamac kasabasında Dünya'ya geldi. Ailesi İslâmî duyarlılığa sahip bir aileydi. Ancak İzzetbegović, Müslümanları Avrupa'ya dışarıdan girmiş kimseler olarak gören bir çevrede yetişti. Saraybosna'da bir Alman lisesinde eğitim gördü. Bilime önem veren ve disiplinle çalışan bir öğrenci olarak tanındı.

Lise çağında üstün kabiliyetleriyle ve İslâmî konulara ilgisiyle öne çıktı. O dönemde bazı arkadaşlarıyla birlikte dinî konuları tartışmak amacıyla Mladi Muslimani (Müslüman Gençler Kulübü)

adını verdikleri bir kulüp kurdu. Bu kulübü kurduğunda henüz 16 yaşındaydı, fakat oldukça etkin ve üretken bir düşünce kabiliyetine sahip olduğu gözleniyordu. Bu yüzden kurduğu kulüp bir düşünce kulübü olmaktan çıkarak aktivite kulübüne dönüştü. Dolayısıyla birtakım eğitim ve hayır faaliyetlerine öncülük etmeye başladı. Ayrıca genç kızlar için de ayrı bir birim oluşturdu. İkinci Dünya Savaşı esnasında da ihtiyaç sahiplerine yardım etti.

İzetbegovic'in kurduğu Müslüman Gençler Kulübü oldukça önemli faaliyetler gerçekleştirdi. İkinci Dünya Harbi esnasındaki faaliyetleriyle de herkesin dikkatini çeken gözde bir oluşum hâline geldi. Ancak bu savaş esnasında tüm Yugoslavya, Almanların işgaline uğramıştı. Bu savaş esnasında Sırp Çetnikler Alman askerlerinin de desteğinden yararlanarak Bosna'da 100.000 Müslümanı öldürdüler.

13 Ocak 1946'da Yugoslavya yeniden bağımsızlığına kavuştu. Ancak bu bağımsızlık hareketinde Komünist Parti yanlıları önemli bir rol üstlendiklerinden bağımsızlık sonrasında da ülkede yönetimi ele geçirdiler. Ülkenin resmî statüsünü de federal cumhuriyetler birliği olarak belirlediler. Buna göre Yugoslavya altı federal cumhuriyet ile iki özerk bölgeden oluşacak, cumhuriyetlerden biri de Bosna-Hersek Cumhuriyeti olacaktı.

Komünist rejimin ülke yönetimini ele geçirmesiyle birlikte dinlerin toplumsal hayattaki varlığı giderek azaltıldı. İzetbegovic, politik İslamı savunduğundan ve ateizme karşı olduğundan komünist yöneticilerin en önemli hedeflerinden biriydi. Bu sebeple 1949'da İslamcılık suçlamasıyla hapse girerek beş yıl hapis cezası çekti.

İzetbegovic'in sıkıntıları 1953'te iktidara gelen Tito zamanında daha da arttı. Bu arada sistemin Müslümanların meseleleriyle ilgilenmesi üzere görevlendirdiği Hasan Duzu ile ilişki kurarak onunla irtibat halinde çalışmalar yürütmeye başladı.

Tito'nun 1974'te yeni bir anayasa hazırlamasından sonra yönetim din üzerindeki kontrolünü kısmen hafifleterek bazı geleneksel İslamî kurumların yeniden işlev kazanmasına imkân sağladı. Bu yumuşama üzerine bazı camiler ve medreseler yeniden açıldı. Küçük çapta da olsa bir yumuşamayla bazı dinî kurumların yeniden hayata geçirilmesi Müslümanlar arasında hızlı bir İslamî uzlaşya zemin hazırladı.

1980'de Tito ölünce federasyon cumhurbaşkanlığı konusunda bir anlaşmazlık ortaya çıktı. Bunun üzerine altı federal eyaletin her birinin cumhurbaşkanının sırayla bir yıl federasyon cumhurbaşkanlığı yapması üzere anlaşma sağlandı. Bu gelişmeyle birlikte ülkede kısmen bir demokratikleşme sürecine girilmiş oldu. Çünkü federal eyaletlerde yönetime geçmek isteyenler siyasal partiler vasıtasıyla faaliyetler yürütebiliyorlardı. Buna bağlı olarak hürriyetlerde de bir genişleme oldu. İzetbegovic'in oğlu bu ortamdan yararlanarak babasının makalelerini bir kitapta toparlayıp, 1983'te "İslamî Manifesto" adıyla yayınladı. İzetbegovic'in daha önce 1970'te de bu adla bir kitabı yayınlanmıştı. 1983'te söz konusu kitabın yayınlanması epey bir yankı uyandırdı. Hâkim sistem bu gelişmeye tahammül edemeyerek İzetbegovic'i Avrupa'nın ortasında radikal İslamî bir cumhuriyet kurmak için çalışmakla suçladı ve tutuklattı. İzetbegovic, mahkeme önüne çıkarılıp hakim sistemi değiştirmek ve Bosna-Hersek'i İslamî devlete dönüştürmek için çalışmakla itham edildi ve yargılamadan sonra 14 yıl hapis cezasına mahkûm edildi. Fakat bu mahkûmiyet onun kitabının bütün Bosna'da duyulmasını ve tesirini göstermesini sağladı. Müslümanlar muhtelif yollarla onun söz konusu kitabını temin etmeye çalışıyorlardı. Kitabın yazarının bu kitaptan dolayı hapiste olması okuyanların ruhlarındaki tesirinin daha da artmasına sebep oluyordu.

Yargıtay kararıyla daha sonra mahkûmiyet süresi 11 yıla indirildi. 1988'de çıkarılan bir ayla da

serbest bırakıldı.

Beş yıllık hapis süresi (1983-1988) İzetbegovic'in hayatında önemli etkiler yaptı. Hapiste düşünmeye, fikir üretmeye, daha önce üretilmiş fikirlerden istifade etmeye çokça fırsat buldu. Bunun yanı sıra önemli bir fikri eserinden dolayı hapse atılması olması, onun fikirlerinin çevrede daha çok yankı uyandırmasına sebep oldu. Ayrıca onun hapiste olduğu dönemde yıllarını verdiği "Doğu ve Batı Arasında İslam" adlı meşhur kitabı yayınlandı. Bu kitabını bir arkadaşı neşretti ve çok kısa zamanda geniş bir kitleye ulaşarak büyük yankı uyandırdı. İzetbegovic, bu kitabıyla İslam'ı sade ve öz bir şekliyle yetişen nesillere kazandırmayı hedefliyordu.

İzetbegovic, hapisten çıktığında Dünya'da komünist rejimler çöküş dönemine girmişti. Yugoslavya'da da eski federatif yapının korunması konusunda çok fazla bir duyarlılık kalmamıştı. Bunun yerine bağımsızlık yanlısı fikirler etkisini göstermeye başlamıştı. Ayrıca eyaletlerde yönetime geçme konusunda etkin siyasi yarışlar başlamıştı. Aliya İzzetbegović de Bosna-Hersek Özerk Cumhuriyetinde Demokratik Eylem Partisi (SDA) adı verilen bir siyasi parti kurdu. Bu parti Bosna-Hersek'te 5 Aralık 1990'da gerçekleştirilen genel seçimleri kazanarak lideri Aliya İzzetbegović cumhurbaşkanı oldu. Bu seçim SDA'nın girdiği ilk seçim olmasına rağmen büyük bir başarı elde etti ve cumhurbaşkanlığını kazanmasının yanı sıra parlamentoda da 86 sandalye elde etti. Hastalık nedeniyle 14 Mart 1996 yılında Başkanlık görevini bırakmak zorunda kaldı.

1990'lı yıllara girildiğinde Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti içinde bir bağımsızlık hareketi baş gösterdi. Özerk cumhuriyetler birbiri ardından bağımsızlıklarını ilan ediyor ya da bu yönde niyetlerini ortaya koyuyorlardı. Bosna-Hersek de 1 Mart 1992'de gerçekleştirdiği referandum sonrasında bağımsızlığını ilan etti. Çünkü yapılan referandumda halkın % 62,8'i bağımsızlığı tercih etmişti. Ancak Sırlar hemen arkasından Bosna-Hersek yönetiminde söz sahibi olan Müslümanlara karşı savaş açarak yeni bir katliam hareketi başlattılar. Hırvatistan ve Slovenya'nın bağımsızlık mücadelesine destek olan Avrupa ülkeleri ve ABD ise Bosna-Hersek'i Sırp saldırıları karşısında yalnız bıraktılar. Bosna-Hersek Müslümanlarını en çok sıkıntıya sokan da, Avrupa'nın üçüncü büyük ordusu Yugoslavya Federal Ordusu'nun Sırp çetnikleriyle birlikte hareket etmesi, onlara destek vermesiydi. Müslümanlarsa herhangi bir askerî destekten yoksun ve silah yönünden çok zayıftılar. Sonuçta Sırlar Bosna-Hersek'in önemli şehirlerini işgal ettiler. Bu işgal hareketi bir milyona yakın Müslümanı göçe zorladı. Sırlar işgal ettikleri yerlerde hem katliam hem de yıkım gerçekleştiriyorlardı. Özellikle camileri ve İslamî izler taşıyan tarihî eserleri yıkmaya özen gösteriyorlardı.

Bosna-Hersek meselesinin çözümü için değişik tarihlerde gerçekleştirilen görüşmeler ve arabuluculuk çalışmaları da bir sonuç vermedi. 1994'ün sonuna gelindiğinde Bosna-Hersek'teki iç savaşın aldığı can sayısı 250.000'i, göçe zorladığı insan sayısı ise 1 milyonu aşmıştı.

Bosna-Hersek Cumhuriyeti cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegović çok büyük askerî güce ve imkana sahip olan Sırlarla, her türlü askeri imkandan yoksun ve hiçbir dış desteğe sahip olmayan Bosna-Hersek halkını karşı karşıya getirmemek için önce oldukça temkinli bir politika izledi.

ALİYA İZZETBEGOVİÇ BAZI ESERLERİ

İslam Manifestosu

İslam Deklarasyonu ve İslamî Yeniden Doğuşun Sorunları

Doğu ve Batı Arasında İslam

Tarihe Tanıklığım

Özgürlüğe Kaçışım: Zindandan Notlar

Konuşmalar

Kaynak/Source: